

Novi Sad
2022.

Saša Ozmo
SPORTSKO NOVINARSTVO
(korak po korak ka uspešnom sportskom novinaru)
2. dopunjeno izdanje

Za izdavača:
Strahinja Vujić

Ilustracije na koricama i u knjizi:
Leo Matković

Lektura i korektura:
Biljana Vasić
Luka Totaj

Grafička priprema i štampa:
Futura, Novi Sad

Tiraž:
700

Izdavač:
Jež izdavaštvo
www.jez.rs

Izdavač se zahvaljuje prijateljima bez čije pomoći
ova knjiga ne bi bila moguća.

Mojima Mini i Ivi

PREDGOVOR

Perom profesionalca, srcem dečaka

Saša Ozmo napisao je knjigu o sportu i u slavu sporta. Za jedne su sportisti heroji, za druge vojnici bez uniformi. Čuveni pisac Džordž Orvel prema sportu nije imao mnogo milosti, napisao je: „Ozbiljan sport nema ništa sa fer igrom. U njemu ima toliko mržnje, zavisti, nepoštovanja bilo kakvih pravila... Drugim rečima, ozbiljan sport je rat u kome jedino nema pucanja.”

Pred nama je knjiga koja nas svakim redom uverava da Orvel ova puta nije bio u pravu. To je delo koje će sa uživanjem čitati i oni kojima sport možda nije najvažnija glavna ili sporedna stvar u životu. Ovo je pre svega štivo koje je napisao ozbiljan, stručan sportski novinar sa ogromnim srcem dečaka (bukvalno se naježim od autorovog opisa atmosfere čuvenog meča Đoković – Federer u pet setova na Vimbldonu 2019, kada je Novak pobedio u jednom od bezbrojnih taj brejkova dok je publika sve vreme bila protiv njega).

Saša Ozmo je veliki, strastveni zaljubljenik u sport. Upoznao je sve značajne tenisere na svetu, a sa mnogima napravio i razgovor – nekako kao da je oduvek znao onaj aksiom „da je bol privremen, a odustajanje večno”, pa nikada od sagovornika nije odustajao. Neke je čekao za intervju i godinama. I za to vreme pripremao se za razgovore sa njima.

Evo knjige pune anegdota, primera, doživljaja – kao prava knjiga posvećena sportu, nije pisana mastilom, već emersonovski *od krvi je i mesa*. Davno je Dražen Dalipagić citirao Čerčila kada je govorio o košarci: „Krv, znoj i suze”. A u ovoj knjizi čekaju vas detalji i o tome kako izgleda kada novinar krvari, pa mu slavna teniserka dodaje maramicu za vreme intervjua, kako Đoković analizira samopouzdanje, kako izgleda stvarni sport i stvarni život sportskog novinara, onda kada se pogase reflektori i isključe kamere.

Saša Ozmo piše o svemu onome što ga je naučila decenijska, izuzetno bogata i uspešna karijera, kada je diljem planete putovao i izveštavao sa najvećih sportskih, najčešće teniskih mečeva. Ovde on piše o svim kvalitetima dobrog pisanja o sportu i daje niz primera i uputstava onima koji će se sportskim novinarstvom tek baviti. Ističe neophodnost da savremeni novinari budu visokoobrazovani, uvek temeljno pripremljeni, izvanrednih manira, strpljivi i – puni razumevanja za nešto toliko lepo i tako surovo kao što je sport.

Navratilova je jednom rekla: „Lopticu baš briga koliko imam godina”. Iskreno, i publiku. Baš kao i u životu umetnika, i u životu sportiste svi računaju samo poslednji rezultat. Briše se i lako zaboravlja sve pre toga. Zato je ova knjiga Saše Ozma važna – u njoj će mladi koji žele da se bave sportom naći mnogo korisnih usmerenja i uputstava, a oni koji poznaju sport uvideće mnogo onoga što o sportskom novinarstvu nisu znali.

Sašu Ozma upoznala sam kada je imao jedva dvadesetak godina. Bio je jedan od mojih briljantnih studenata. I tada mi je rekao da studira novinarstvo kako bi bio sportski novinar, i da ga najviše zanima tenis. Stajao je preda mnom, mlad, odlučan, lepo vaspitan i tako željan znanja. Oboje smo znali da će uspeti. Posle jednog predavanja, imao je samo jedno pitanje: „Jeste li bili na Vimbldonu?”, potvrdno sam odgovorila. Njemu su zasijale oči: „I, kako je?” „Videćeš”, odgovorila sam.

Tada nismo znali da će on na Vimbldonu, Rolan Garosu, u Njujorku provoditi tek nešto manje vremena nego kod kuće u Beogradu.

dr Sanja Domazet

ZAŠTO JE NASTALA OVA KNJIGA?

Odgovarajući na brojna pitanja mladih ljudi, srednjoškolaca i studenata, o tome šta je potrebno da preduzmu kako bi postali sportski novinari, polako sam artikulisao i širio odgovore sve ih više povezujući u koherentnu celinu. Iz tih razmišljanja rodila se ideja za knjigu koju držite u ruci – želeo sam na jednom mestu da objedinim sve ono što, na osnovu svog skoro deceniju i po dugog iskustva u medijima, smatram da pravi sportski novinar treba da zna. Zato se nadam da će knjiga biti korisna onima koji žele da postanu sportski novinari, onima koji to već jesu kako bi se poboljšali u poslu, ali i onima koje jednostavno zanima kako izgleda profesionalni život sportskog novinara.

Akcentat je na praktičnim savetima koji se mogu momentalno primeniti. Teorija je zastupljena samo koliko je to potrebno da bi se razumeli primeri koji su srž knjige – izdvojio sam i najveće greške u svojoj karijeri i neke od intervjuova i tekstova na koje sam najponosniji, pošto je nužno znati i kako ne treba i kako treba, tj. učiti i iz negativnih i iz pozitivnih iskustava.

Knjiga se može posmatrati kao priručnik, ali nisam se držao strogo, udžbeničkog stila, naprotiv, pisao sam neformalnije u nastojanju da redovi pred vama istovremeno budu i edukativni i zabavni.

Svoju karijeru većim delom proveo sam kao internet novinar, s povremenim izletima na televiziju – pojedini delovi važe samo za internet, ali većina napisanog primenjiva je u svakoj vrsti novinarstva.

Opisao sam osnovne preduslove potrebne kako bi neko postao vrstan (sportski) novinar, bavio sam se čestim greškama kod pisanja vesti, važnošću naslova i time kako da njima izvučete najviše iz svog teksta, tehnikama pomoću kojih će vaši intervjui biti bolji, zatim izjavama posle utakmica, različitim vrstama autorskih tekstova, ali i time kako se grade i neguju odnosi sa sagovornicima.

Društvene mreže sastavni su deo današnjeg novinarstva, njima sam posvetio poglavlje pišući o značaju promocije i društvenim mrežama kao

izvorima informacija, a potom sam u pomoć pozvao Ivana Minića, koji je o specifičnosti socijalnih mreža pisao nudeći primere iz svog bogatog iskustva u oblasti internet marketinga.

Posebno poglavlje predviđeno je za korisne savete koji će vam značiti u svakodnevnom radu, a izdvojio sam i nekoliko zanimljivih i poučnih anegdota iz svoje karijere.

Nebojša Višković i Vladimir Novaković pisali su o suštini posla sportskog komentatora – svoje principe izložili su takođe uz brojne primere iz svojih karijera, a s Vladom sam razgovarao i o specifičnosti televizijskih vesti.

Za kraj, u posebnom prilogu izdvojio sam u celosti neke od svojih tekstova i intervjuva čiji su pojedini delovi služili kao primeri u knjizi.

Za drugo izdanje, na osnovu povratnih informacija čitalaca i praćenja trendova, dodao sam još dva poglavlja. Prvo, Novo novinarstvo, koje se odvija jedino na društvenim mrežama, u čije nas tajne upućuju Strahinja Čalović, Dušan Varničić, Grgo Dukić i Vladimir Kečkeš.

Drugo, Žene u sportskom novinarstvu. Nina Kolundžija, Jelena Trajković, Ivana Salapura, Miroslava Milanović, Jelena Medić i Aleksandra Radivojević odgovaraju na pitanja o položaju žena u nečemu što mnogi još nažalost percipiraju kao muški svet, zatim o predrasudama sa kojima su se izborile, izazovima u karijeri, savetima za mlađe kolegice itd. Poglavlje koje će biti podjednako poučno za oba pola.

Nadam se da će vam knjiga biti značajna u profesionalnom životu i da ćete uživati čitajući je kao što sam ja uživao dok sam je pisao.

I

PREDZNAVANJE S KOJIM SE IDE U – NOVINARSTVO

Imao sam tu privilegiju da nekoliko puta držim predavanja kod profesorke Sanje Domazet na Fakultetu političkih nauka (FPN) Univerziteta u Beogradu ili u redakcijama u kojima sam radio, da budem zvanični i nezvanični mentor mnogim mladim novinarima, ali i da na društvenim mrežama odgovaram na pitanja onih koji žele da postanu sportski novinari.

Svi ti razgovori o tome kako se postaje valjan sportski novinar mogu da se sažmu u tri osnovne stavke: pismenost, temeljno poznavanje onoga o čemu se piše, kao i spremnost da se prihvati kritika i da se na osnovu nje napreduje (samokritika se podrazumeva). Ako profesionalno živite navedene principe i u njima istrajete, izvući ćete ono najdragocenije iz sebe.

1. Pismenost i stil

Jezik je jedna od odrednica identiteta nacije i posao novinara, između ostalog, jeste da ga čuvaju i da budu reper za druge. Pismenost novinara trebalo bi da se podrazumeva, ali to nažalost nije slučaj. Ako ste tokom formalnog obrazovanja i odrastanja propustili da savladate pravopis i gramatiku, ako im niste pridavali značaj, ići će malo teže, ali daleko od toga da je kasno. Jedan moj kolega u tom smislu bio je prilično u deficitu, ali konstantnim radom na sebi, krppljenjem rupa koje je imao i konsultovanjem s brojnim knjigama, doveo je sebe u više nego pristojno stanje – posao mu je mnogo olakšalo to što je u startu ispunjavao stavku tri iz ovog poglavlja.

Čak i ako vam je početna pozicija dobra, neophodno je da uvek budete u toku s važećim pravopisom i s promenama koje se događaju. Stručna literatura uvek je korisno pomagalo – *Rečnik jezičkih nedoumica* Ivana Klajna brza je i efikasna alatka, a u vašoj kolekciji treba da imate i *Pravopis srpskoga jezika* (autori Mitar Pešikan, Jovan Jerković i Mato Pižurica). Poželjno je imati i *Veliki rečnik stranih reči i izraza* Ivana Klajna i Milana Šipke,

kao i *Pravopisni rečnik srpskog jezika*, takođe Milana Šipke. Siguran sam da će vam poslužiti.

Dalje, pošto svakako brojni među nama provode mnogo vremena na društvenim mrežama, na instagramu pratite profil *Dnevna doza pravopisa* – saznaćete dosta dragocenih sitnica, a mnogih se i podsetiti. Nemojte dozvoliti da sumnjate i pretpostavljate, da pišete o kontraverznim transferima, o košarkašu koji je višlje od suparnika, da govorite o Srpskom tenisu i o tome kako se fudbaler izvinuo posle grubog starta.

Shvatili ste već šta želim da vam poručim. Desiće se uvek poneki propust – lično mi je jezik vrlo važan još otkad sam bio dete, ali sam uspeo u jednom javljanju da kažem „dvojica Šveđanina”. Svi grešimo, ali secite to u korenu, neka se dešava što ređe.

Put do pismenosti može da bude spor, ali je uglavnom prohodan. S druge strane, stil je kategorija koja nije lako uhvatljiva. Ne može da se ode kod stiliste i da se primi stil, kao što reče Nebojša Glogovac u filmu *Kad porastem biću Kengur* – prepoznatljiv i za čitaoce atraktivan stil više je rezultat svih napora s ciljem da postanete najbolji novinar koji možete da budete. Moja osnovna preporuka za unapređenje stila, a neće škoditi ni pismenosti, jeste da mnogo čitate – ne mora svaka knjiga da bude Hese ili Andrić, ali gledajte da ne budu samo laka štiva. Čitanjem neprimetno obogaćujete rečnik koji posledično poboljšava stil.

Za nekog možemo da kažemo da poseduje izuzetan stil kada tekst kliži tako da se podteme unutar njega neprimetno nadovezuju jedna na drugu, kada osećamo celinu. Neminovno je i da se stil gradi godinama – iskustvo, vežbanje, brojni tekstovi, usvajanje novih znanja. Uporedite rane i zrele radove svog omiljenog novinara, garantujem da ćete uočiti razliku.

Osim čitanja, jedini konkretan savet koji mogu da dam za primamljiviji stil jeste knjiga *Rečnik sinonima* Pavla Ćosića i saradnika. U sportskom žargonu neka značenja neizbežno se ponavljaju, ali ona se mogu izraziti sa više reči. Meni se desilo sledeće – napisao sam tekst, primetio da sam pet puta ponovio reč *odličan*, a da sam već iscrpeo sinonime koji su mi u trenutku bili u glavi. Pomoć *Rečnika* donela je sledeće: izuzetan, izvrstan, vanserijski, vanredan, impresivan, savršen, poseban, nestvaran, majstorski, briljantan, vrstan, optimalan. I tako dalje, pa biraj. Vremenom vam se u glavu usadi i reč koja nije u mislima po automatizmu. Slično je bilo i sa *dominacijom*, koja je počela da me nervira jer su je novinari koristili i

gde treba i gde ne treba – *superioran* i *nadmoćan* u različitim kontekstima upotrebljivi su sinonimi.

Najbolji novinari imaju karakterističan stil – malo pustite talenat da buja, malo mu pomozite čitanjem i neka to bude početna tačka.

2. Temeljno poznavanje sporta (i *X faktor*)

Najveći broj novinara današnjice radi na internetu barem određeni deo svog vremena, mnogi i isključivo, i taj procenat se uvećava. Radeći na sajtu u smenama, vrstan sportski novinar (vidite šta radi *Rečnik*) mora da bude u stanju da napiše osnovnu vest o svakom sportu. Kada nam dolaze studenti na praksu, prvo im dajemo da pišu vesti iz sportova koje vole, ali ubrzo i o onima koje ne prate toliko – tu se pokazuju i snalažljivost i karakter.

Retki su, ako uopšte postoje, oni koji su stručni za sve sportove, svako od novinara ima uže polje specijalnosti – za mene su to košarka i tenis. U oblastima za koje je specijalizovan, novinar treba da bude sposoban da piše autorske tekstove i analize, kao i da radi dubinske intervjuje koji zalaze u suštinu materije. Preduslov za to jeste da ste sport *gutali* od malih nogu i da ga i dalje pratite temeljno. Čitajte tekstove već dokazanih novinara i kupite što više znanja u neformalnim razgovorima sa sportistima i trenerima.

Ono što će dati dodatni začim, miris i ukus tekstu, jeste široko opšte obrazovanje. Tekst će biti mnogo bogatiji uz povremenu referencu na knjigu, pesmu, istorijski događaj, slavnu ličnost iz prošlosti ili aktuelnost iz dnevno-političkog ili kulturnog života. Za to nema udžbenika, ali možete da trenirate sebe da budete radoznaliji. To je *X faktor* iz podnaslova.

3. Samokritika i spremnost da se prihvati kritika

Kako biste mogli da usvojite znanja i veštine potrebne da postanete vrhunski novinar, neophodno je da ugasite sopstvenu sujetu. To ne znači da ne cenite sebe, to ne znači nedostatak samopoštovanja, to samo znači da ste spremni da učite i da prihvatite da ne znate sve u startu. Taj segment izdvojio sam jer sam poznao novinare koji su sujetom kočili

svoje karijere i one koji su profesionalno brzo napredovali ostavljajući je po strani. Mnogo je onih koji su između te dve krajnosti – ljudi smo, svi imamo ego, ali kada prepoznate tu dilemu u sebi, učinite uslugu svom umu i telu i ne reagujte sujetno.

Samokritika je osnova – kao i u drugim segmentima života, čovek najbolje zna kada se nije trudio dovoljno i najintenzivnije oseća kada je svestan da može bolje. Budite iskreni prema sebi, to je početak.

Prihvatanje kritike ne znači panično hvatanje za glavu posle čitanja komentara ispod teksta ili na društvenim mrežama (o tome više u poglavlju o društvenim mrežama). To znači aktivno traženje saveta od onih novinara i od onih osoba čije mišljenje/rad uvažavate i za koje znate da vam misle dobro, zatim i promišljanje o tim savetima i kritikama i (prema sebi) poštena odluka – usvajanje, delimično usvajanje ili odbijanje.

Imao sam sreće da mi mentori budu Vladimir Novaković i Miloš Šaranović. Često se setim Vladinog odgovora kada sam mu poslao jedan od svojih prvih pokušaja u pisanju eseja za predmet Istorija političkih teorija na fakultetu: „Vidi, da skratim: ovo ti ništa ne valja. Iz pasusa u pasus napuštaš temu i na kraju se potpuno izgubiš u majklmurovskoj egzibiciji bez ikakvog realnog smisla. Pogledaj prilog, videćeš primedbe, jednu po jednu”.

Neće svi biti tako direktni kao gospodin Novaković, ali to je zapravo bilo otrežnjenje koje mi je bilo potrebno. Umesto da se uvredim, kao što se dešavalo da se neki uvrede kada im se otvoreno saopšti nepovoljno mišljenje o njihovim tekstovima, napisao sam esej ispočetka. Zašto? Bio sam iskren prema sebi – već sam znao da ne valja. Dalje, Vlada je novinar kojeg cenim i koji mi misli dobro – izdvojio je i vreme i trud da mi pomogne. To je pravilno razmišljanje u takvim situacijama, barem iz moje vizure. Dobio sam devet, da se pohvalim, a dubokog sam uverenja da takav stav ubrzava napredak – u mom slučaju je tako bilo.

Ne moraju to nužno da budu direktni saveti, nekada je dovoljno i da pažljivo posmatrate kolege kako rade i šta rade. Recimo, ono što se na engleskom zove *small talk*, ćaskanje čak i s onima koji vam nisu drugovi/poznanici, značajno je za novinara, a u početku mi nije išlo baš glatko. Šaranović je, s druge strane, ekspert u tome, i čovek visoke socijalne inteligencije – malo-pomalo, oslobađao sam se gledajući ga.

Naveo sam vam primere iz sopstvenog novinarskog života kako bih ilustrovao poentu – budite istinski otvoreni i spremni da se usavršavate. Što kaže moja mama: „Niko se nije naučen rodio”.

XI

ŽENE U SPORTSKOM NOVINARSTVU

Dosad sam radio u dve redakcije – B92 i Sport klubu – i u obe su kolegice imale ravnopravan status. Tako pravdam sebe kada se pitam zašto u prvom izdanju knjige nije bilo posebnog poglavlja posvećenog sportskim novinarkama.

Broj devojaka koje su se zainteresovale za prvo izdanje knjige naterao me je da razmišljam u tom smeru, pogotovo kada su mi iznele teškoće sa kojima se susreću. Od koga bolje da nauče kako da ih savladaju, ali i da se upoznaju sa još nekim specifičnostima žena u sportskom novinarstvu, nego od novinarki koje su sve to već prošle.

Zato sam razgovarao sa Ninom Kolundžijom (B92), Jelenom Trajković (Sport klub), Ivanom Salapuirom (Blic/Sportal), Miroslavom Milanović (Sportski žurnal), Jelenom Medić (Blic/Sportal) i Aleksandrom Radivojević (Sport klub).

Kao što ćete videti, pojedini odgovori su slični, ali mnogi zavise i od ličnog iskustva. Redovi pred vama su i dragocena novinarska lekcija i priprema za ono što mlade novinarke čeka, a njihove biografije na najbolji način će vam ilustrovati da trud nije uzaludan.

Takođe, ovo poglavlje biće od koristi i muškarcima, kako bi bolje razumeli položaj i razmišljanja svojih kolegica. Na kraju krajeva, svi smo na istom zadatku, svi želimo da nam redakcije imaju bolji učinak, a poštenu međuljudski odnosi jedan su od osnovnih preduslova da tako bude.

Na osnovu odgovora kolegica, ako bih morao da iznesem jedan opšti zaključak o položaju žena u sportskom novinarstvu, on bi glasio: ide nabolje, mora još bolje.

1. Da li ima predrasuda prema ženama u sportskom novinarstvu i kako se sa njima izboriti?

Nina Kolundžija: Dugo su me ljudi pitali: „Da li si želela ili si morala da radiš u sportskoj redakciji?“, i onda bi usledila grimasa iznenađenja kada bih rekla da je to bila moja želja. Bilo je nekih koji su me u šali pitali da li znam šta je ofsajd. Kada je reč o sportistima, nisam imala neprijatnosti.

Možda sam imala i sreću što sam došla u redakciju u kojoj se rodna ravnopravnost nije dovodila u pitanje, niti je bila tema koja se naglašava, jer se ona podrazumevala. Nikad ni od koga nisam čula komentar: „Hej, ne možeš ti to jer si žensko...“

Jelena Trajković: Nisam se često susretala sa predrasudama. Više na početku karijere, prethodnih godina ne. Jedan košarkaški trener nije želeo da ga fotografiše neka klinka kada je došao na intervju u *Sport*. Mene je to pogodilo, ali mi je tadašnji urednik rekao da to „nije ništa lično, već je on jednostavno takav“.

Generalno se više sa predrasudama susrećem u razgovoru sa *običnim* ljudima. Ranije mi nisu verovali kada bih rekla čime se bavim, pa bi me ispitivali o nekoj sportskoj temi u pokušaju da dokažu da nešto ne znam. Kako se izboriti sa time? Postaviti te ljude na mesto svojim znanjem i stavom.

Ivana Salapura: Na početku bude predrasuda i sumnji. Najgore je kad neko kaže, makar u šali, da si došla da pronadeš muža. Potrebno je određeno vreme da se dokažeš i na tome treba da radiš više nego kolege, jer se podrazumeva da oni već znaju taj posao.

Čini mi se da ženama češće daju da prate *manje* sportove ili ženske reprezentacije, dok je muškarcima lakše da dobiju fudbal ili košarku. Imam utisak da su standardi znatno viši za žene, kao i da je neophodno držati distancu kako bi te ozbiljnije shvatili. Dok kolege ležernije prilaze svima, mogu da *bace* i foru u razgovoru sa sportistima, za ženu bi se pomislilo da je to usiljeno ili da se nabacuje sagovorniku.

Kada pokažeš da razumeš sport, da ispravno radiš, onda počnu da računaju na tebe. Tada se ređe susrećeš i sa predrasudama, ali uvek ima onih koji sumnjaju. Jedini način za borbu sa time jeste znanje i profesionalno obavljanje posla.

Ko je Nina Kolundžija?

Sportskim novinarstvom sam počela da se bavim u julu 2007. godine. Da mi se ne bi desila opijenost poslom zbog koje bih zapostavila fakultet, odlučila sam da pronađem redakciju u kojoj bih radila tek pošto odslušam poslednju godinu. B92 je u to vreme imao najbolju sportsku redakciju. Moj kolega sa fakulteta radio je na sajtu, pa na radiju, i zamolila sam ga da se raspita hoće li biti konkurs ili da dođem, bar, na praksu. Odgovor je bio potvrđan. I tako je sve krenulo. Bili su zadovoljni mojim radom i potpisala sam prvi ugovor posle nekoliko meseci.

Do leta 2008. godine, radila sam isključivo na veb-sajtu, a onda sam postepeno počela da prelazim na televiziju. Godinu dana kasnije sam postala prva prezenterka sportskih vesti televizije B92, a uskoro i urednica sportskih pregleda koje sam i vodila. Godine 2011. sam uradila dokumentarac o putu Novaka Đokovića do vrha ATP liste koji je bio jedan od pet najgledanijih programa te godine. Usledila su brojna službena putovanja, među kojima i Olimpijske igre u Londonu 2012. godine. Na poziv Jovane Joksimović i Srđana Predojevića, u septembru 2019. godine postala sam deo tima jutarnjeg programa Prve televizije.

Miroslava Milanović: Sa predrasudama sam se suočila već po dolasku u Sportski žurnal. Ne od svih, ali jedan od nadređenih govorio mi je da sam došla u fudbalsku rubriku samo kako bih se udala za fudbalera. Tada mi je i savetovano da pređem na neki drugi sport, jer je fudbal *muški sport* i nije za žene.

Teško je izboriti se sa predrasudama, ima ih i danas, ali su ključni upornost i poznanstva sa ljudima. Dodala bih i da je moja istrajnost bila presudna: dolazila sam na posao kao volonter i u vreme bombardovanja, išla na utakmice po kiši, zimi, kad mnogi nisu hteli. Ipak, skoro mi je jedan od pretpostavljenih rekao: „Da, ti si sposobna da budeš urednik fudbalske rubrike, ali nisi jer si žensko”.

Jelena Medić: Za deset godina koliko se bavim ovim poslom, nijednom, ali ponoviću jer je to retkost, nijednom se nisam susrela sa bilo kakvim predrasudama. Od starta sam se postavila tako da sam jednaka sa svim svojim kolegama, iako nosim štikle i haljinu umesto farmerki. I oni su me tako prihvatili.

Aleksandra Radivojević: Nikada mi nije bilo teško što sam žena u sportskom novinarstvu, ali na početku svakog razgovora sa kolegama ili sagovornicima potrebno je neko vreme da se onaj sa kim razgovaram uveri da možemo o datoj sportskoj temi da govorimo na određenom nivou. Ne bih rekla da je to teško, više da je pravi mali izazov.

Ljudi iz okruženja uglavnom slično reaguju kada čuju čime se bavim. I dalje smo u fazi kada im je to baš zanimljivo jer nema mnogo žena u sportskom novinarstvu. U neformalnim razgovorima, od nekoliko kolega i sportista čula sam da žene mogu intervjuima da daju drugačiju perspektivu, da postavе pitanje kojeg se muške kolege u tom trenutku ne bi setile, da *oboje* intervju podsećanjima na emotivnije strane sporta ili porodičnu priču sagovornika. Lepo je i ohrabrujuće to što većina naših kolega danas želi takvu vrstu pomoći i podrške u radu, što nam pružaju priliku da im pomognemo da dobiju što efektniju priču.

Na komentar da je „ženama mesto u kuhinji” naišla sam kada sam se oprobala u komentatorskom poslu. Jedina prava borba protiv toga jeste da to iskoristite kao motiv i pokažete da za takve komentare više nema mesta u našem poslu. Na kraju je znanje jedino što se računa.

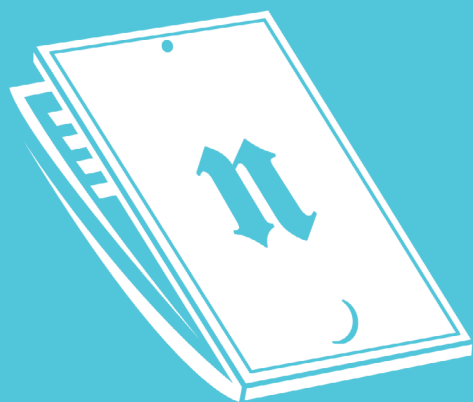
2.Šta bi muškarci trebalo da urade za poboljšanje položaja žena kako bi ih bilo više u sportskom novinarstvu?

Nina Kolundžija: Ne sme više da vredi stav kako su žene tu kao deo dekora u studiju ili da ga ulepšaju fizičkim izgledom. Uvek navodim primer Dragane Kosjerine, koja odavno više nije u sportskom novinarstvu. Kada je počela da radi na Sport klubu, svi su komentarisali koliko je lepa. Što su duže gledali emisije, shvatili su da je ona divna, pametna žena, koja odlično i profesionalno radi svoj posao. Čini mi se da se stvari menjaju na bolje. Mnogo više žena imamo u sportskom novinarstvu nego kada sam ja počinjala.

Jelena Trajković: Moram da naglasim da sam tokom cele svoje karijere imala veliku podršku kolega koji su mi davali savete, argumentovano me i hvalili i kritikovali. Ne mogu da pričam u ime drugih kolegica, ali

XV

NOVO NOVINARSTVO

Društvene mreže jesu sastavni deo svake moderne redakcije, ali često ćete danas čuti i da je u doba društvenih mreža svaki čovek medij za sebe. To je tačno – pojedine stranice na instagramu, fejsbuku i tvideru imaju veću publiku od brojnih tradicionalnih medija, a i sve više mladih dolazi na ideju: „Zašto ja ne bih napravio sopstvenu stranicu?“

Posle prvog izdanja knjige, dobio sam brojna pitanja upravo o najefektnijim načinima za pokretanje sopstvene stranice. Mnoga pravila i zahtevi tradicionalnog novinarstva važe i u takvom načinu obraćanja publici, ali stranice na društvenim mrežama imaju svoje posebnosti.

Zajedničko je to što su neophodni pismenost i poznavanje sporta, zatim i to što je potrebno osmisliti atraktivan sadržaj koji će privući ljude. S druge strane, na stranicama nema naslova i lida u klasičnom smislu, fotografije uz tekst znatno su važnije nego u tradicionalnim medijima, a dozvoljeno je i korišćenje emotikona.

Kako bismo detaljno zašli u osobenosti stranica na društvenim mrežama i pomogli svima vama koji želite da ih vodite, u pomoć sam pozvao nekoliko momaka koji su se pokazali uspešnim na tom polju. Naši vodiči kroz taj relativno novi i uzbudljivi svet jesu Strahinja Čalović (Aca Informacija), Dušan Varničić (Engleski fudbal), Grgo Dukić (Vragolasti tenis) i Vladimir Kečkeš (Burazzers i Engleski fudbal).

U njihovim profilima, zapažanjima, stavovima i načelima kojima se vode ima i sličnosti i razlika, a na vama je da usvojite pouke koje najviše odgovaraju vašem senzibilitetu i da kombinujete njihova znanja i iskustva.

1. Kakav sadržaj privlači publiku?

Strahinja Čalović: Originalan! Taj izraz danas gubi na značaju jer ga svi koriste, ali samo pojmovno. Suštinski, originalan sadržaj celih deset godina kasnije i dalje pravi razliku na mrežama.

Svako slovo, svaka fraza, svaki lik koji sam ubacivao u svoje statuse (od Džerardove bake do Balotelijeve strine) bio je plod moje mašte, nešto čemu sam posvećivao mnogo pažnje i trudio se da taj Acaverzum sagrađim kako treba.

Ukratko, ono što je bilo na *Ací*, niste mogli da nađete nigde drugde. Primera radi – pisao sam satirične najave za velike sportske događaje, a ljudi su me proganjali kroz inboks i komentare ako sat-dva pred utakmicu moja najava nije onlajn.

Dušan Varničić: Mislim da ih je kod nas najviše privuklo to što je od starta evidentna bila čista strast, kao i to što smo zajednicu gradili uz moto *mi smo samo jedni od vas*. Na primer, zato smo kladioničarski kutak snimali u stanu telefonom. Nismo novinari, nismo stručnjaci, samo obični momci.

Grgo Dukić: Ono što je najviše privuklo publiku jeste stil pisanja, koji neretko miriše na satiru. Sadržaj treba da bude raznolik, ispraćen adekvatnom fotografijom, pregledno napisan i uz što više različitih i kreativnih rečenica. U mom načinu izražavanja, teniski fanovi osećaju moju emociju – bio to sarkazam, oduševljenje, uzbuđenje, nostalgija, ili, pak, najobičnija šala.

Vladimir Kečkeš: Pre svega, originalan i autentičan sadržaj. Niko vas neće zapaziti i zapamtiti ako pišete isto što i hiljadu drugih.

2. Koji su važni kriterijumi za dužinu objave?

Strahinja Čalović: Ljudi su navikli da *Aca* napiše malo, a kaže mnogo. Na primer, da napravim igru rečima ili upotrebim stilsku figuru koja ne zahteva više od nekoliko redova teksta u okviru i tako skućenog prostora na društvenim mrežama.

U tom smislu, najvažnija je vrednosna ocena. Ako Srbija pobjedi 3:2 u ludom meču, ne pišem samo informaciju da smo pobedili, već i moj sud koji neretko pogađa i ukus publike. Tako je stvoreno poverenje publike, pa znaju da je i nešto duža objava vredna čitanja. Sada neretko duže objave prođu i bolje od kratkih, ali ponavljam, prvo stvorite poverenje.

Dušan Varničić: Praksom se stiže do sažetih i konkretnih objava. Lično, pomoglo mi je to što se bavim standap komedijom, u kojoj takođe važi

pravilo da se precrtavaju bespotrebne reči i rečenice. Dakle, sve što nema veze s poentom i što neće doprineti – precrtajte.

Priča o nastanku: Aca Informacija (Strahinja Čalović)

Za mene mnogi misle da živim na internetu i nisu daleko od istine. Pre interneta sam bio zaljubljenik u sport i humor. To sam i danas, samo mnogo vidljivije nego tada.

Pre nego što sam na mrežama postao prepoznatljiv i popularan (u smislu broja ljudi koji me prati), bio sam student ekonomije, uporedo često zaposlen na povremenim poslovima koji su mi kasnije, iako zvuči kao kliše, doneli mnogo benefita za današnji posao i život generalno.

Kada su se pojavile društvene mreže, a i nešto brži internet (da, toliko je prošlo), počeo sam da pravim neke zajednice i da pišem na tada najpopularnijem sajtu kod nas – *Vukajliji*. Tu sam zapravo prvi put osetio šta znači pisati za veliki broj ljudi i željno iščekivati reakcije na nešto što je izašlo iz vaših vijuga pravo na ekran.

Kada sve to ubrzamo, u samo dve godine postao sam najpopularniji autor u istoriji spomenutog sajta, otvorio svoju prvu (veliku) stranicu i ostvario prvu saradnju putem nje sa sajtom *Njuz.net*.

Grgo Dukić: Objave su duže kada analiziram mečeve, opisujem neku situaciju ili pišem posebno inspirativnu čestitku. Kod nečeg konkretnog, gde je uglavnom sve jasno na osnovu fotografije, vodim se devizom *manje je više*.

Vladimir Kečkeš: Ne vodimo se savetima stručnjaka za društvene mreže, već situacijom i inspiracijom – nekada su to dve reči, a nekada 2002.

3. Koje je najbolje vreme za objavu?

Strahinja Čalović: Uopšteno govoreći, najbolja vremena jesu od 9.00 do 12.00 i od 18.00 do 23.00. Konkretno u sportu, to pada u vodu, jer se vodite isključivo terminima odigravanja utakmica, treninga, žrebova i slično.

Sadržaj

PREDGOVOR	5
Perom profesionalca, srcem dečaka	7
ZAŠTO JE NASTALA OVA KNJIGA?	9
I PREDZNAJJE S KOJIM SE IDE U – NOVINARSTVO	13
1. Pismenost i stil	15
2. Temeljno poznavanje sporta (i X faktor)	17
3. Samokritika i spremnost da se prihvati kritika	17
II ALI VEST – VEST SE MORA ZNATI	21
1. Pisanje vesti – jasno, konkretno, bez umetničkog dojma	23
2. Opremanje vesti – sâm tekst ne znači gotov proizvod	26
3. Tačnost > brzina, ali... ..	28
4. Rutina vas vodi u aljkavost, pazite	29
III NASLOVI – ZAŠTO SU VAŽNI I KAKO IH PISATI	31
1. Razmišljajte o naslovu, vredan je truda	33
2. Budite pošteni, ali ne i dosadni	34
3. Naslovi na društvenim mrežama – više slobode, ali pažljivo.....	38

IV UMETNOST INTERVJUA	41
1. Tehnike u toku intervjua	43
2. Redosled pitanja	48
3. Ton intervjua	49
4. Kad god je moguće – intervju oči u oči.....	50
5. Drugi ugao	51
6. Pisanje intervjua	52
V IZJAVE POSLE UTAKMICE I KAKO POSTAVITI PITANJE	57
VI ODNOS SA SAGOVORNICIMA	63
VII AUTORSKI TEKSTOVI	69
1. Sagovornik-autor	71
2. Analiza sa sagovornicima	73
3. Samostalna analiza	74
4. Blog i „hibrid”	75
VIII DRUŠTVENE MREŽE.....	81
1. Značaj promocije sadržaja na društvenim mrežama	83
2. Društvene mreže kao izvor informacija.....	85
3. Lična promocija na društvenim mrežama	86
IX TEHNOLOGIJA SPORTSKOG NOVINARSTVA SA IVANOM MINIĆEM	89
1. Društvene mreže u modernom sportskom novinarstvu – strateški i aktivno	91
2. Fejsbuk, instagram, twitter – praktične preporuke.....	93
3. Clickbait naslovi i kako mediji mogu da promene paradigmu	94
4. Politikin zabavnik.....	97

5. Linkovanje – ka spolja i ka unutra	98
6. SEO – optimizacija za pretraživače.....	99
7. Zaključak	100
X KORISNI SAVETI.....	103
1. Praćenje utakmice „uživo”.....	105
2. Preuzimanje intervjua drugih kolega	106
3. Pazite se bukvalnog prevođenja.....	106
4. Bez fraza i najavljivanja.....	108
5. Timski igrač koji uvek doprinosi najviše što može	108
6. Komunikacija s menadžerima za odnose s javnošću	109
7. Važnost izvora.....	110
8. Udarne vesti – grananje	111
9. Strast je strast, posao je posao	112
10. Na internetu je svako urednik.....	113
11. Puš notifikacija	114
12. Televizijski standap	115
XI ŽENE U SPORTSKOM NOVINARSTVU	117
1. Da li ima predrasuda prema ženama u sportskom novinarstvu i kako se sa njima izboriti?	120
2. Šta bi muškarci trebalo da urade za poboljšanje položaja žena kako bi ih bilo više u sportskom novinarstvu?	122
3. Zašto nema više žena komentatora?.....	124
4. Šta je najvažnije u pripremi za studijsku emisiju?	125
5. Koje bi savete dala mladim novinarkama/studentkinjama?	127
6. Anegdota iz profesionalnog života sportske novinarke	129

XII ANEGDOTE IZ ŽIVOTA SPORTSKOG NOVINARA..... 133

1. Kad prokrvariš na intervjuu s Karolinom Voznijacki 135
2. Pitaj dalje, to je tvoj posao – završni turnir Jadranske lige..... 135
3. Petosekundna priprema intervjua na primeru Davida Gofena..... 136
4. Ko ne traži, ne dobije – priča sa Simonom Halep 137
5. Neobjavljeni intervju – Mundobasket 138
6. Intervju s Bobanom Marjanovićem koji nije snimljen 138
7. Na putovanjima niste kralj – jurnjava za Andreom Agasijem na Rolan Garosu 139

XIII SPORTSKI KOMENTATOR – 13 LEKCIJA NEBOJŠE VIŠKOVIĆA.... 143

1. Ćutanje je zlato..... 145
2. Plasirajte jedino adekvatne informacije 146
3. Pratite sliku..... 146
4. Budite spremni na sve, ali za gledaoca – sve je bajno..... 147
5. Mikrofon – vežbom i iskustvom od protivnika do prijatelja 147
6. Kako komentator da reaguje kada napravi grešku? 149
7. Unutar komentatorske kabine..... 149
8. Prenos sporta koji ne poznajete dobro 150
9. Priprema za prenos – budite mrav 151
10. Nema važnih i nevažnih utakmica..... 152
11. Komentator nikada ne može da bude svima po volji 152
12. Komentarisanje meča u kojem se pristrasnost očekuje..... 153
13. Komentarisanje u paru i sa stručnim konsultantom 154

XIV O POSLU KOMENTATORA I TV VESTIMA SA VLADIMIROM NOVAKOVIĆEM..... 155

1. Različiti pristupi komentarisanju u zavisnosti od sporta i prirode događaja..... 157
2. Greške komentatora..... 159
3. Priprema za prenos 160

4. Kako treba da izgledaju televizijske vesti?.....	162
5. Redosled vesti	164
6. Rečnik vesti.....	164
7. TV prilog – idealno trajanje i osnovni elementi	165

XV NOVO NOVINARSTVO..... 167

1. Kakav sadržaj privlači publiku?	169
2. Koji su važni kriterijumi za dužinu objave?	170
3. Koje je najbolje vreme za objavu?	171
4. Koje su razlike između Instagrama i Fejsbuka?	172
5. Koliko algoritam, tj. ponašanje Instagrama i Fejsbuka kao društvenih mreža, utiče na sadržaj?	173
6. Za kakav sadržaj su bolje objave (postovi), a za kakav priče (storiji)?	174
7. Kolika je važnost vizuelnog u odnosu na tekst?.....	176
8. Kako se odvija komunikacija s publikom – i u inboks u i javno, u komentarima?	177
9. Kada ste počeli da dobijate prve ponude za sponzorstva (posle koliko vremena i pratilaca) i jesu li sponzori objasnili šta ih je privuklo kod vaše stranice?	178
10. Koje objave su bile najuspešnije i na koje ste najponosniji?.....	180
11. Da zaokružimo – najvažniji saveti za one koji kreću u pustolovinu sličnu vašoj?.....	181

PRILOG – PRIMERI INTERVJUA I AUTORSKIH TEKSTOVA..... 183

U jezgru košarke: 80 minuta s Bogdanom Bogdanovićem	185
B92: Oči u oči s Novakom Đokovićem	200
Manu	206
Tajne Zvezdinog trenerskog tandema: Kako se gradio uspeh crveno-belih?	215
Dete SFRJ na WTA turu: Hoćemo li na našem? Naravno!.....	223
Oi, oi, oi: Na šampionskom fotografisanju s Novakom	225

Hudini	228
Priča o jednom TIMU – zato volimo košarku.....	232
Ozi open: Totalni tenis Novaka Đokovića.....	235
Real Madrid je prvak Evrope, i to je sasvim u redu	239
POGOVOR.....	243
Spasavanje novinarstva.....	245
Hvala!	248